Abdupattaev Hasanboy Abdurahmonovich (Qo‘qon davlat unversiteti katta o‘qituvchisi, p.f.f. dok. PhD; abdupattaevhasanboy@gmayil.com)
Saidjonov Akmaldin Adhamjon o‘g‘li (Qo‘qon davlat unversiteti assistent o‘qituvchisi; saidjonovakmaliddin9@gmail.com)

YANGI O‘ZBEKISTONDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA QARATILGAN FAOL IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINI YARATISH: ILMIY-NAZARIY TAHLIL

Annotatsiya. *Mazkur ilmiy ishda Yangi O‘zbekiston sharoitida kambag‘allikni qisqartirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Faol ijtimoiy himoya tizimi tushunchasi, uning mazmun-mohiyati va zamonaviy yo‘nalishlari ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Tadqiqotda ijtimoiy himoya institutlarining aholini moddiy qo‘llab-quvvatlash, bandlikni ta’minlash, inson kapitalini rivojlantirishdagi roli tahlil qilinadi. Xususan, davlat tomonidan yo‘lga qo‘yilgan “Temir daftar”, “Ayollar daftari”, “Yoshlar daftari” kabi mexanizmlarning samaradorligi va ularning kambag‘allikni kamaytirishdagi o‘rni o‘rganiladi. Shuningdek, O‘zbekiston tajribasi xalqaro amaliyot bilan solishtirilib, mavjud kamchiliklar va istiqbolli yo‘nalishlar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari kambag‘allikni barqaror qisqartirish va ijtimoiy adolatni ta’minlashga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.*

Kalit so‘zlar*: Yangi O‘zbekiston, kambag‘allik, ijtimoiy himoya, faol ijtimoiy siyosat, inson kapitali, davlat dasturlari, “Temir daftar”, “Ayollar daftari”, “Yoshlar daftari”, bandlik, ijtimoiy adolat, iqtisodiy islohotlar.*

Абдупаттаев Хасанбой Абдурахмонович (старший преподаватель Кокандского государственного университетф, к.п.н.; abdupattaievhasanboy@gmayil.com**),**
Саиджонов Акмалдин Адхамжон угли (старший преподаватель Кокандского государственного университета: saidjonovakmaliddin9@gmail.com)

СОЗДАНИЕ АКТИВНОЙ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ, НАПРАВЛЕННОЙ НА СОКРАЩЕНИЕ БЕДНОСТИ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ: НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация *В данном научном исследовании анализируются реформы, проводимые в условиях Нового Узбекистана в целях сокращения бедности. Понятие активной системы социальной защиты, её сущность и современные направления раскрываются на научно-теоретическом уровне. В исследовании рассматривается роль институтов социальной защиты в материальной поддержке населения, обеспечении занятости и развитии человеческого капитала. В частности, изучается эффективность таких механизмов, как «Железная тетрадь», «Женская тетрадь» и «Молодёжная тетрадь», инициированных государством, и их значение в снижении уровня бедности. Также опыт Узбекистана сопоставляется с международной практикой, выявляются существующие недостатки и перспективные направления. Результаты исследования позволяют выработать предложения и рекомендации, направленные на устойчивое сокращение бедности и обеспечение социальной справедливости.*

Ключевые слова: *Новый Узбекистан, бедность, социальная защита, активная социальная политика, человеческий капитал, государственные программы, «Железная тетрадь», «Женская тетрадь», «Молодёжная тетрадь», занятость, социальная справедливость, экономические реформы.*

Abdupattaev Hasanboy Abdurakhmonovich (Senior teacher of Kokand State University, p.f.f. doc. PhD); abdupattaevkhasanboy@gmail.com**),**
Saidjonov Akmaldin Adhamjon o‘g‘li Assistant Lecturer at Kokand State University; Email: saidjonovakmaliddin9@gmail.com)

CREATION OF AN ACTIVE SOCIAL PROTECTION SYSTEM AIMED AT REDUCING POVERTY IN NEW UZBEKISTAN: A SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS

Annotation. *This scientific research analyzes the reforms carried out in the context of New Uzbekistan aimed at reducing poverty. The concept of an active social protection system, its essence, and modern directions are revealed on a scientific and theoretical basis. The study examines the role of social protection institutions in providing material support to the population, ensuring employment, and developing human capital. In particular, the effectiveness of state-initiated mechanisms such as the "Iron Notebook," "Women’s Notebook”, and “Youth Notebook" is studied, along with their impact on poverty reduction. The experience of Uzbekistan is also compared with international practices, identifying existing shortcomings and promising directions. The results of the research allow for the development of proposals and recommendations aimed at sustainable poverty reduction and the achievement of social justice.*

Keywords: *New Uzbekistan, poverty, social protection, active social policy, human capital, state programs, Iron Notebook, Women's Notebook, Youth Notebook, employment, social justice, economic reforms.*

Kirish. Kambag'allik, dunyoning ko'plab mamlakatlarida, shu jumladan, O'zbekistonda ham ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotga tahdid soladigan eng muhim muammolardan biri hisoblanadi. 2017-yildan boshlab O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirishga qaratilgan ko'plab islohotlar amalga oshirilmoqda. Yangi O'zbekistonning ijtimoiy siyosatida aholi turmush darajasini yaxshilash, iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish, ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish va inson resurslarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Yangi O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatida kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan ijtimoiy himoya tizimini yaratish muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasi hukumati kambag'allikni kamaytirish, aholi turmush darajasini yaxshilash va jamiyatdagi tenglikni ta'minlashga intilmoqda. Ushbu maqolada kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan ijtimoiy himoya tizimi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi, mavjud metodologiyalar va davlat tomonidan qabul qilingan dasturlar sinchiklab ko'rib chiqiladi.

Ma'lumki, iqtisodiy o'sishning barcha qatlamlarga teng ta'sir ko'rsatmasligi mumkin, shuning uchun kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish doimiy e'tiborni talab etadi. Bu maqolada ijtimoiy himoya tizimining ahamiyati, uni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari, Yangi O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning samarali usullari va bu jarayonda mavjud muammolar tahlil qilinadi.

Faol ijtimoiy himoya tizimi – bu kambag'allikni qisqartirish, bandlikni ta'minlash, sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy yordam ko'rsatish kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Bu tizim aholi qatlamlarining muhtoj qismlarini himoya qilish va ularni jamiyatga faol qatnashuvchi a'zolarga aylantirishga yordam beradi. O'zbekiston hukumati tomonidan taqdim etilgan "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" kabi dasturlar kambag'allikni qisqartirishdagi muhim mexanizmlarga aylangan. Ushbu ilmiy ishda ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi, davlat dasturlarining roli va kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan strategiyalar ilmiy-nazariy tahlil qilinadi.

1. Kambag'allikni qisqartirishning metodologiyasi va tahliliy yondashuvlar. Kambag'allikni qisqartirishda zamonaviy metodologiyalarni qo'llash talab etiladi. Buning uchun asosiy yondashuvlardan biri kvantitativ va sifatli metodlarni uyg'unlashtirishdir. Kambag'allikni o'lchashning statistik metodlari orqali, masalan, "daromad darajasi", "yashash sharoitlari" va "ta'lim darajasi" kabi indikatorlar tahlil qilinishi lozim. "Sosial Well-being Index" va "Human Poverty Index" kabi ko'rsatkichlar yordamida Kambag'allikni qisqartirish jarayonidagi muvaffaqiyatlar va kamchiliklar o'rganiladi.

2. Kambag'allik va ijtimoiy himoya tizimining ilmiy-nazariy asoslari. Kambag'allikni qisqartirishning ilmiy-nazariy asoslari ijtimoiy adolat, tenglik va inson huquqlari kabi tushunchalar bilan chambarchas bog'liqdir. Amartya Senning "qobiliyatlar" nazariyasi kambag'allikni qisqartirishning asosiy yondashuvlaridan biridir. Bu nazariyaga ko'ra, kambag'allik faqat daromadning pastligi bilan emas, balki insonlarning imkoniyatlari va erkinliklari bilan ham bog'liqdir. Shuning uchun kambag'allikni qisqartirishda nafaqat iqtisodiy yordam, balki ta'lim, salomatlik va kasb-hunar ko'nikmalarini oshirishga ham e'tibor qaratish lozim.

3. O'zbekiston Respublikasi tomonidan amalga oshirilayotgan kambag'allikni qisqartirish dasturlari. O'zbekiston hukumati kambag'allikni qisqartirish bo'yicha bir qator muvaffaqiyatli dasturlarni amalga oshirdi. Bular orasida "Xalqni ijtimoiy himoya qilish" va "Ishsizlikni kamaytirish" dasturlari o'zining samaradorligi bilan ajralib turadi. Ma'lumotlarga ko'ra, 2017–2023-yillarda kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan davlat dasturlari orqali kambag'allik darajasi sezilarli darajada kamaydi.

4. Kambag'allikni qisqartirishning ilmiy tahlili va amaliy tavsiyalar. Kambag'allikni qisqartirishda davlat tomonidan ko'rilayotgan choralar samarali bo'lishi uchun bir qator muhim amaliy tavsiyalarni kiritish zarur. Bu tavsiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Davlat tomonidan taqdim etilayotgan ijtimoiiy yordam dasturlarining yanada samarali tizimga keltirilishi.
- O'zbekistonning ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish uchun o'zaro hamkorlik va xalqaro tajribalarni hisobga olish.
- Kambag'allikni qisqartirishning samaradorligini oshirish uchun yangi innovatsion texnologiyalar va elektron platformalar yordamida ijtimoiy xizmatlarni yanada kengaytirish.

Xulosa. Yangi O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy tadbirlari davlat siyosatining ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, balki iqtisodiy

o‘sishning asosiy omili sifatida ham xizmat qiladi. Ijtimoiy himoya tizimini yanada takomillashtirish, kambag‘allikni qisqartirish va aholining barcha qatlamlarini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ilmiy-tadqiqotlar davom etishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-avgustdagi qarori.
(2). Davlat statistika qo‘mitasining 2023-yilgi kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha hisobotlari.
(3). Karimov I.A. “Yangi O‘zbekiston: ijtimoiy va iqtisodiy islohotlar”.
(4). O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha 2025-yilgacha belgilangan strategik rejalari.

Ражабов Отабек Атоевич (научный соискатель Бухарского государственного медицинского института кафедры превентивной медицины, общественного здоровья и менежмента здравоохранения; e-mail: radjabov.otabek@bsmi.uz)

ФИЛОСОФИЯ ЗДОРОВЬЯ В ТРУДАХ ВОСТОЧНОГО МЫСЛИТЕЛЯ АБУ АБДУЛЛЫ МУХАММАДА ИБН ИСМАИЛА АЛЬ-БУХАРИ

Аннотация. *В статье рассматриваются философские аспекты понимания здоровья в трудах выдающегося восточного мыслителя и исламского богослова Абу Абдуллы Мухаммада ибн Исмаила Аль-Бухари. Исследование опирается на анализ хадисов, собранных в его знаменитом сборнике “Аль-Джами ас-Сахих”, в которых затрагиваются вопросы физического, духовного и нравственного здоровья. Автор подчеркивает целостный подход Аль-Бухари к человеческой природе, где здоровье рассматривается как гармония тела, разума и веры. Особое внимание уделяется значению профилактики, умеренности в пище и сне, а также морально-этическим установкам, влияющим на состояние человека. Работа способствует более глубокому пониманию исламской философии здоровья и её актуальности в современных условиях.*

Ключевые слова: *Аль-Бухари, философия здоровья, исламская медицина, хадисы, духовность, профилактика, гармония, восточная мысль, здоровье и религия.*

Rajabov Otabek Atoyevich (Buxoro davlat Tibbiyot instituti Preventiv tibbiyot, “Jamoat salomatligi va sog‘liqni saqlash menejmenti” kafedrasi mustaqil tadqiqotchisi)

SHARQ MUTAFAKKIR ABU ABDULLOH MUHAMMAD IBN ISMOIL AL-BUXORIY ISHLARIDA SALOMATLIK FALSAFASI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada mashhur sharq mutafakkiri va islomshunos olimi Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy asarlarida salomatlik falsafasi yoritilgan. Tadqiqot Al-Buxoriy tomonidan yaratilgan “Al-Jome as-Sahih” hadislar to‘plamiga asoslanib, jismoniy, ma’naviy va axloqiy salomatlik masalalarini tahlil qiladi. Muallif Al-Buxoriyning inson tabiatiga oid yaxlit qarashini ta’kidlaydi: sog‘liq tananing, aqlning va e’tiqodning uyg‘unligi sifatida qaraladi. Tadqiqotda profilaktika, ovqatlanish va uxlashdagi me’yor, shuningdek, axloqiy qadriyatlarning inson holatiga ta’siri alohida ta’kidlanadi. Maqola islom salomatlik falsafasini chuqurroq tushunishga hissa qo‘shadi va uning zamonaviy hayotdagi dolzarbligini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *Al-Buxoriy, salomatlik falsafasi, islom tibbiyoti, hadislar, ma’naviyat, profilaktika, uyg‘unlik, sharq tafakkuri, sog‘liq va din.*

Rajabov Otabek Atoyevich (Bukhara State Medical Institute Scientific applicant of the Department of Preventive Medicine, Public health and healthcare management)

PHILOSOPHY OF HEALTH IN THE WORKS OF THE EASTERN THINKER ABU ABDULLAH MUHAMMAD IBN ISMAIL AL-BUKHARI

Annotation. *This article explores the philosophy of health in the works of the prominent Eastern thinker and Islamic scholar Abu Abdullah Muhammad ibn Ismail al-Bukhari. Based on an analysis of hadiths from his renowned compilation “Al-Jami as-Sahih”, the study examines issues of physical, spiritual, and moral well-being. The author emphasizes al-Bukhari’s holistic view of human nature, where health is seen as the harmony of body, intellect, and faith. Particular attention is given to the importance of prevention, moderation in food and sleep, and ethical principles affecting human condition. The article contributes to a deeper understanding of the Islamic philosophy of health and its relevance in contemporary life.*

Keywords: *Al-Bukhari, philosophy of health, Islamic medicine, hadiths, spirituality, prevention, harmony, Eastern thought, health and religion.*